

„Mensch, hoe ben je er aan gekomen; wat heb je daarvoor gekregen?” is de gewone vraag, waarmee men al wie van genade roemen durft in zulke kringen, rekenschap van zijn staat afleest.

Maar daarbij heeft men vergeten, dat de gewone, middelmatige wijze van werken bij onzen God, in het geestelijke zoowel als in het natuurlijke, ook inderdaad de gewone is.

Daarmee heeft men Gode de gehoorzaamheid aan zijn vrijmachtige ordinantie opgezegd, en zich aangematigd Hem een anderen weg voor te schrijven, dan het Hem beviel heeft voor de verheerlijking zijner genade te kiezen.

En de schuld die men daarmee tegenover het werk Gods op zich laaide, is niet minder groot dan de schade die men er in oprechte zielen door aanrichtte.

Zijn we daarom tegen dit doodelijk gevaar toch op onze hoede.

Belijft het onzen God, in ontferming over onze zwakheden, ons somtijds langs ongewone weg te hulp te komen, laat er ons Hem te inniger voor danken; maar laat het ons evenmin verlokken, om den gewonen weg der middelen te verachten, als we aan een wonderbare genezing het recht ontleenen om voortaan alle gebruik van medicijn in den ban te doen.

Er is nog een ander gevaar, waaraan zich blootstelt wie uitziet naar het „krigen” van teksten als het brood waarbij hij leven moet.

Het gevaar, dat hij zich het slachtoffer maakt van inbeelding. Ons hart is arglistiger dan enig ding.

Wie in zielsbenauwing uitziet naar een invallenden tekst over zijn redding, zal elk Schriftwoord, dat hem in val licht beschouwen als van Godsweg tot hem komend.

Te eerder naarmate het meer overeenkomt met zijn eigen begeeren.

Wie besef niet, hoe de zelfmisleiding hier voor de deur staat.

En dat ze niet zelden haar slachtoffers maakt, blijkt wie de Schriften kent, gedurig uit de mishandeling, die een „zekregen” tekst naar zin of letter moest ondergaan, eer hij zeggen kon wat men er in meende te vinden.

Een vergrijp aan de majesteit van het Woord en van God zelf, waarover men toch niet licht denke.

Want het is geen geringe zonde, door willekeurige opvatting en toepassing van de Schrift onzen God in den mond te leggen wat Hij nooit zeide, door de waarachtigheid van wat Hij sprak te loochenen.

En, afgezien daarvan, aan wat doodelijke zielsgevaaren stelt zich bloot, wie maar aanstonds een invallenden tekst, die eenig verband schijnt te houden met eigen omstandigheden, aangrijpt als een belofte of volgt als een vingerwijzing des Heeren.

Want als dan straks die z.g.n. belofte niet uitkomt, of wat men voor een goddelijke aanwijzing hield, op een dood spoor bleek te brengen, komt bange twijfel of aan heel onze geestelijke bevinding, tot onzen genadestaat toe, of aan de waarachtigheid van Gods Woord de bedrogen ziel bestormen, en maakt de duivel van dezen twijfel gebruik, om ons, zoo God het niet verhoedt, tot wanhoop te drijven. Elk zielszorger deed er ontroerende ervaringen van op.

Daarom, nog eens, staan we toch nooit naar het ongewone, maar voegen we ons eerbiediglijk naar de ordinantie onzes Gods, en bedenken we, dat het ons gods vrucht en wijsheid zal zijn, te luisteren naar het vermaan des Apostels: „Zijf dan zeer begeerig naar de redelijke en onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen”.

V

P.

In het stukje dezer rubriek in No. 18 van ons blad sloop een zinstorende drukfout in. In regel 14 van onderen staat „merk”. Dit moet zijn „werk”.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Antirevolutionaire Staatkunde.

Het tijdschrift de „Antirevolutionaire Staatkunde” zal thans gesplitst worden in een theoretisch- en een practisch-deel. Hiermee wordt beoogd, dat zij die enkel in praktische kwesties belang stellen een eigen tijdschrift krigen en zich niet meer behoeven te vermoeden met principiële en moeilijk verteerbare artikelen.

Op zichzelf is het ongetwijfeld een verblijdend verschijnsel, dat deze periodiek er zoo goed ingaat, dat men zich de weelde van een splitsing kan veroorloven.

Anderzijds is nog niet direct duidelijk waar de grens tusschen theorie en practijk dient te worden getrokken. Bijna alle praktische kwesties hangen samen met onze beginselen en het is geen overbodige weelde, dat de „practici” zoo af en toe eens een tijdschrift inzien, waarin dat verband wordt blootgelegd. Wordt dit gedaan, dan zal dit ongetwijfeld aan de antirevolutionaire staatkunde ten goede komen.

Zulk een uiteenzetting zal echter moeilijk de theorie kunnen ontgaan. Spreek over „Zondagsrust”, „vloekverbod”, „rechtspositie van ambtenaren en arbeiders in Overheidsdienst” of andere dergelijke onderwerpen en aanstonds komt ter sprake de antirevolutionaire opvatting omtrent het karakter der Overheid.

Het schijnt niet gemakkelijk om over deze en andere kwesties beslissingen te nemen zonder dat men zich vooraf over de groote vraagstukken van het theoretisch staatsrecht, misschien geen helders, maar dan toch eenige denkbeelden heeft gevormd. Het valt te vreezen, dat deze goedbedoelde poging om onze praktische leiders in de gemeente-raden en provinciale staten (in de Kamers natuurlijk niet) te vrijwaren tegen de studie van het theoretisch staatsrecht niet heelemaal zal slagen.

Ongetwijfeld zullen ook zelfs de meest praktische

menschen behoefte gevoelen om ten opzichte van onze theoretisch staatkundige beginselen geregeld systematische voorlichting te ontvangen.

Overigens is de uitgave van dit praktische tijdschrift geheel in de lijn van onzen tijd. De staatkundige en economische kwesties worden, voorzover de publiek-rechtelijke lichamen daarbij betrokken zijn, steeds gecompliceerder. De behoefte aan een „practische” oplossing en dan nog liefst in enkele regels, b.v. „stem voor” of „stem tegen”, is soms nijpend en rijpt meer naarmate het aantal personen grooter wordt, die zich als amateur op dit terrein bewegen.

Trouwens ook dit laatste is niet te ontgaan. Regeling en bestuur van onze publiekrechtelijke lichamen mogen niet eenvoudig zijn, in dagen van algemeen kiesrecht mag men aan de gekozenen geen anderen maatstaf aanleggen dan zulk een die door de massa te hanteeren is.

Gezien uit dezen gezichtshoek past groote dankbaarheid voor de wijze waarop velen, die met ons publiek recht niet bepaald vertrouwd zijn, plotseling tot een regeerende of vertegenwoordigende functie geroepen zijnde, zich van hun taak kwijten.

In dit verband laat het zich denken, dat straks het „practische” tijdschrift er goed ingaat. Moge het er niet zoo goed ingaan, dat de scheiding tusschen principe en practijk grooter wordt. Het is althans niet te wenschen, dat één der lezers van het oorspronkelijke tijdschrift dit ten behoeve van het nieuwe opzij gaat zetten. Zou dat geschieden dan zou er ongetwijfeld verlies te boeken zijn. Geschiedt het niet dan zijn vele menschen gedwongen een tijdschrift meer te lezen, wat in onze, aan lectuur zoo rijke dagen, niet erg is te achten. Maar dit is dan ook het eenige nadeel, dat van deze nieuwe uitgave, in dat geval, te vreezen is.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

Over het leven en den arbeid van L. Penning.

III. Met schrijven begonnen.

Toen Penning eenigen tijd te Gorkum woonde, aldus zagen we aan 't slot van het vorige artikel, kwam de tijd, dat hij met schrijven beginnen zou.

„Gods tijd” noemt hij dien, want, als hij zelf in dezen zijn moment had kunnen bepalen, zou hij lang tevoren reeds zijn begeeren in vervulling hebben doen gaan.

Eigenlijk was hij altijd in zijn hart een Schrijver geweest.

Toen hij nog winkelier was, nog vóór zijn 16e jaar dus, gevoelde hij zich al aangetrokken tot het schrijven van schetsen, zelfs trachtte hij toen reeds in 't publiek zijn gaven te toonen. Dat was in den tijd, waarover ik in 't vorige artikel handelde, toen hij de vraagbaak van de omgeving geworden was en de officiële scribent van minder schrijf-begeerigen. „Ik meende”, zoo vertelt hij, „nu ook wel eens voor een krant te kunnen schrijven. Ik zond een schets op van een paar bladzijden, waaraan werkelijk hersenzweet kleefde. De Uitgever antwoordde in hoffelijken vorm, dat zijn blad voor zulke schetsen niet geschikt was. Ik zond een andere schets aan een ander blad en kreeg taal noch antwoord terug. Toen wist ik wel, hoe laat het was.”

Achternal begreep hij deze mislukking volkomen. „Ik mag niet verzwijgen”, schrijft hij in hetzelfde feuilleton, waaruit ik het bovenstaande aanhaal, „dat ik toen de Nederlandsche taal slechts zeer gebrekkig kon schrijven. Ik had voornamelijk school gegaan op een Duitsche lagere school en slechts korten tijd op een Nederlandsche school. Mijn brieven en opstellen krioelden dan ook van germinismen”. Maar in die dagen zelf meende hij, dat „de hooge verheven woorden”, die hij gaarne gebruikte en die de bewondering oogsten van zijn dorpelingen, aan zijn schetsen meer dan gewone waarde gaven.

Een tijdlang troostte hij zich met het vertellen van wat hij op zijn hart had, en het gehoor van vrienden en kennissen bij de warme kachel was minder critisch dan de nuchtere uitgevers, zoodat deze vorm van ontboezeming hem alle gewenschte bevrediging gaf.

Te Weener echter, waar hij in de eenzaamheid zat, ontwaakte zijn oude schrijflust opnieuw. „Was in de dagen na zijn ziekte, toen hij in de somberheid leefde van de mislukking zijner studieplannen en hij zijn ideaal, predikant te worden, had moeten opgeven. „Ik had toch ook een talent van God ontvangen, zooals ieder ander mensch, al was het ook nog zoo klein en de vreugde, om er mee te woekeren in den heiligen strijd voor vrijheid, waarheid en recht was mij ontzegd.... Toen volkte de gedachte door mijn ziel, dat nog eens mijn pen het Nederlandsche volk, dat ik liefhad, dienen zou. Die gedachte was als een vlammeende vuurstraal met machtige, wijde horizonnen, verlichtend de duisternis van mijn misnoedigheid. Zij was voor mij tot groote troost. Mijn licht bewegelijke geest steeg weer moedig op uit den diepen put en ik wandelde op de blijde berghoogten des levens. De boeien waren geslaakt; mijn geest sloeg de vleugelen weer uit en geen twee dagen later maakte ik een gedicht, dat ik opzond voor een christelijken jaarkalender. En toen de kalender verscheen, zag

ik mijn gedicht opgenomen. Dat was een evenement! Het eerste stuk van mijn hand, dat in het publiek verscheen.”

Met vermeerderde actie, begon de jonge enthousiast opnieuw aan zijn arbeid „voor de pers”. Maar ik wees er reeds op in het vorige artikel — andermaal werd hij teleurgesteld. Na het eerste, onverhoopte, succes werd niets van het ingezondene meer opgenomen en dus stankte hij al spoedig zijn vruchteloos werk. Toen zag hij in, dat hij zijn begeeren moest geven in Gods hand. „Op Zijn tijd zou 't gebeuren. Gods tijd was de beste”. En bij die gedachte vond hij rust.

Tien jaar later nu kwam Gods tijd.

Op een goeden dag stonden voor hem de heeren Ds. Bjesterveld (later hoogleraar) en Sizoo, als Redacteur en Uitgever van een op te richten antirevolutionair orgaan voor Gorkum en omstreken, dat „De Drie Provinciën” zou gedoopt worden. Zij noodigden hem uit het Buitenlandsch Overzicht te verzorgen, dat wekelijks in het blad moest verschijnen.

„Het bloed schoot me naar de wangen. Zoo was het dan gekomen, eindelijk: het oogenblik, waarop ik zoo vurig had gehoopt, vele jaren lang. Nu was het Gods tijd.”

Na deze eerste vreugdeopwelling kwam wel de terugslag met de vraag of hij voor dat werk tijd zou kunnen vinden, en zelfs scheen het een oogenblik alsof nog de zaak moest overgaan, maar toch werd een accoord gevonden en Penning aanvaardde de taak, die hij 32 jaren lang zou vervullen.

Zijn schrijverscarrière was begonnen.

Makkelijk viel hem echter de zoozeer begeerde arbeid niet. Hij had een drukken werkkring in de zaak van de Firma Blankers en hij moest niet alleen schrijven, maar ook wekelijks zijn stof verzamelen. Maar hij woekerde met zijn tijd. „Des Dinsdagmorgens te zes uur of te half zeven, ook midden in den winter, zat ik bij de brandende kachel in de kajuit van de stoomboot om het overzicht te schrijven”. En het genoeg, dat hij vond in 't werk, deed hem manmoedig volhouden.

De betrekking, waarin hij tot „De Drie Provinciën” was komen te staan, leidde als vanzelf tot verdere ontwikkeling van zijn schrijverschap. Hij was voor alles verteller en zijn zoeken was vooral naar de mogelijkheid in die richting iets te presteeren.

De gelegenheid daartoe kwam, toen de stad Gorkum zich in 1888 voorbereide op de feestelijke herdenking van haar verlossing uit de Fransche dwingelandij voor 75 jaren. Daar lag de stof, die Penning noodig had: het verhaal van de gebeurtenissen, die zich in 1813 in de Merwayerste hadden afgespeeld. En als feuilleton in „De Drie Provinciën” zou het up-to-date zijn.

Op een heel eigenaardige, Penning geheel typerende manier verkreeg hij zijn gegevens. Hij ging op zoek naar menschen, die uit hun vroege kinderjaren zich nog iets zouden kunnen herinneren van het gebeurde. En toen hij die ooggetuigen had gevonden, meer dan een, verzamelde hij op een avond al de oude menschjes (de jongste was 84 jaar!) rondom de flink aangeporde kachel van zijn huiskamer en liet ze vertellen, de een na den ander. En hij, de verteller bij uitnemendheid, die precies wist hoe hij 't aanpakken moest, kreeg ze allen aan 't praten op hun eigen, hem juist zoo welkome manier. Toen snuffelde hij nog wat in oude papieren en kranten om — en de zaak was geprepareerd. Hij zette zich tot schrijven, of beter, tot vertellen op papier, en het feuilleton, „'t Beleg van Gorkum” getiteld, kwam prachtig op tijd in de krant.

Het verhaal viel zeer in den smaak. En Penning had niet veel aanmoediging nodig, om op den ingeslagen weg voort te gaan! Al heel gauw had hij een nieuw feuilleton gereed over de overstroming, die in 1809 het Arkelsche land geteisterd had en dit verhaal „De Watervloed”, oogste nog meer waardeering dan 't vorige. Hij zelf was „met z(m)ijn arbeid wonder in z(m)ijn schik” en toen iemand hem voorstelde de verhalen eens op te zenden aan een Uitgever, om ze als Zondagsschoolboekjes geplaatst te krijgen, ging hij op dien voorslag in, ofschoon met beschrroomdheid.

„Ik kreeg nul op het request.

Ik zond ze naar een anderen uitgever.

Weer mis!

Toen had ik er genoeg van, al kon ik mij ter wereld niet begrijpen, dat mijn verhalen werden afgekeurd.” Ze waren immers zoo echt naar zijn vertellersaard geschreven!

„Later”, zoo voegt hij aan deze mededeeling toe, „later heb ik de grove fouten, den gewrongen zinsbouw en de opgeschroefdheid, waaraan beide verhalen leden, in 't oog gekregen en heden moet ik er mij over verhasen, dat ik die gebreken niet opmerkte”.

Intusschen, heel groot was de teleurstelling niet. Hij was immers schrijver geworden, die elke week iets geven kon. „Z(m)ijn verlangen strekte zich niet verder uit.”

Het is zeker merkwaardig hier even te vermelden, dat beide verhalen, toen Penning ze later herzien en verbeterd had en als „Het Beleg van Gorkum” en „De Watervloed” in boekvorm had uitgegeven, behooren tot het beste van wat de vruchtbare scribent heeft geleverd en dat ze den ver-

tellen
lezer
niet
moes
hadd

Wa
ten
vond
vred
bond
prati
keuwa
het k
diept
cata
niet
die
tenis
en v
Zel
zijn
verha
schie
naam
die l
eener
liefde
He
merk
in ee

Des
bruar
nu e
bij d
het d
Hie
12 Ja
1827,
des v
zen t
Burgd
der d
voor
zegen
Ool
talozz
De
werd
opgev
in zij
mann
tot or
en de
een g
ook d
liefde
woon
aange
Hij
maar
Hij zo
een s
„Neul
zich
vrouw
Toe
's zon
met v
den k
te wij
nemin
zin le
met s
zijn b
in, om
de bes
door
scherm
der m
eenvoi
Pestal
aan d
toeken
Toe
over
kleost
kinder
Unterv
geven,
gader
met h
niet e
king l
noodig
tigen.
De v
to Bur
jongen
onderv
geen r
kreeg,
had, v
Ruchst

evenement!
het publiek

ange enthous-
pers". Maar
e artikel —
het eerste,
het ingezon-
ij al spoedig
in, dat hij
nd, „Op Zijn
beste". En

m de heeren
Sizoo, als
richten anti-
omstreken,
worden. Zij
Overzicht te
moest ver-

wam wel de
lat werk tijd
t een oogen-
n, maar toch
g aanvaardde
ryullen.

en.

eer begeerde
kkring in de
moest niet
zijn stof ver-
in tijd. „Des
lf zeven, ook
le brandende
om het over-
dat hij vond
oehouden.

Drie Provin-
s vanzelf tot
verschap. Hij
en was voor-
iets te praes-

de stad Gor-
de feestelijke
de Fransche
de stof, die
de gebeurte-
weste hadden
Drie Provin-

g geheel ty-
gegevens. Hij
t hun vroege
annen herin-
ij, die oogge-
n, verzamelde
es (de jongste
eporische kachel
ellen, de een
ijnemendheid,
moest, kreeg
n, hem juist
hij nog wat
en de zaak
schrijven, of
het feuilleton,
n prachtig op

En Penning
om op den
eel gauw had
de overstroom-
ind gekleurd
oogstte nog
zelf was „met
dik" en toen
eens op te
ondagsschool-
op dien voor-
leid.

gover.

ou ik mij ter
chalen werden
echt naar zijn
sdedeeling toe-
wrongen zins-
aan beide ver-
heden moet
gebreken niet

urstelling niet

die elke week

rekte zich niet

ren te vermeh-

ning ze later

Het Beleg van

boekvorm had

van wat de

dat ze den ver-

teller in al zijn qualiteiten doen zien. De Gorkumsche lezers, die ervan hadden gesmuld, maar uiteraard niet de eischen stelden, die een Uitgever stellen moest, en daardoor de echte kern, de verhalen, hadden genoten, waren de juiste recensenten!

Welgemoed schreef Penning weer zijn overzichten en een enkele maal een feuilleton en daarin vond hij de eerstvolgende jaren volkomen zijn bevrediging. Aan uitgeverij, met al de daaraan verbanden narigheden, dacht hij niet: hij schreef en praatte in de kajuit van de Merwe-booten, en hij keuvelde niet de bakkers in hun werkplaats en op het kantoor, hij las zorgvuldig zijn kranten en verdiepte zich in beschouwingen over „een schrikkelijke catastrofe", waarop hij „het wereldgebeuren zag uitloopen" — tot de Nieuwjaarsdag van 1896 in die rust de groote ommekeer bracht en de gebeurtenissen in het verre Zuid-Afrika zijn hart in vuur en vlam zetten.

Zelf noemt hij dat moment „een keerpunt" in zijn leven en inderdaad begon het schrijven, het verhalen in boek vorm, van de Transvaalsche geschiedenissen, die voorgoed Pennings schrijversnaam hebben gevestigd en nog altijd, zelfs nu heel die historie is afgewikkeld en alle actualiteit ten eenenmale heeft verloren, veelgelezen en veelgeliefde lectuur vormen van jong en oud.

Het loont de moeite, de ontwikkeling van deze merkwaardige phase in Pennings leven afzonderlijk in een volgend artikel te bezien.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Pestalozzi.

Deze bekende Zwitsersche paedagoog stierf 17 Februari 1827 en de beschaafde wereld maakt zich nu een eeuw later op, een oogenblik stil te staan bij de verdiensten van den man, op wiens graf het dankbare nageslacht de woorden plaatste:

Hier rust Heinrich Pestalozzi, geboren te Zürich 12 Januari 1746; gestorven te Brugg 17 Februari 1827. Redder der armen op de Neuhoef, Leenaar des volks in Lienhard en Geertui, Vader der wezen te Stanz, Stichter der nieuwe volksschool te Burgdorf en München-Buchsee, te Ifferten, Opvoeder der menscheit, Mensch, Christen, Burger. Alles voor anderen, niets voor zichzelf. Zijn naam zij in zegening."

Ook wij willen een enkel woord zeggen over Pestalozzi's leven en streven.

De jonge Heinrich verloor vroeg zijn vader en werd door zijn moeder en haar trouwe dienstbode opgevoed. De gevolgen van deze opvoeding vallen in zijn geheele verdere leven op te merken. Zijn mannelijke eigenschappen kwamen niet voldoende tot ontwikkeling, zoodat het hem vaak aan energie en doorzicht ontbrak, om zijn ondernemingen tot een goed einde te brengen. Wel kenmerkt hij zich ook door een groote, haast moederlijke menschenliefde en een geest van opoffering, zoodat die gewoonlijk alleen in het vrouwelijk karakter wordt aangetroffen.

Hij studeerde voor predikant, later in de rechten, maar bracht beide studien niet tot een goed einde. Hij zou zich maar wijden aan den landbouw, kocht een stuk onvruchtbare hei en bouwde daarop de „Neuhof". De meekrap- en groenteteelt, waarop hij zich ging toeleggen, mislukte en het geld van zijn vrouw ging daarmee verloren.

Toen heeft hij arme kinderen opgenomen, die 's zomers op het veld zouden werken en 's winters met weven, spinnen en handenarbeid al leerende den kost verdienden. Pestalozzi had evenwel zelf te weinig kennis van zaken, zoodat ook deze onderneming mislukte. De groote armoede, die het gezin leed, werd eenigermate gelengd door wat hij met schrijven verdiende. Het meest bekend werd zijn boek: Lienhard en Geertui. Dat boek ging er in, omdat het als een soort dorpsroman schetste, hoe de bevolking meermalen verdrukt en uitgebuit werd door degenen, die haar moesten regeeren en beschermen. Zoo iets vond weerklank in de harten der menschen van dien tijd. Schitterend is in het eenvoudige boekje de rol, die Geertui vervult. Pestalozzi werkt hier zijn liefkoosd thema uit, dat aan de moeder de eerste en voornaamste plaats toekomt in de opvoeding der kinderen.

Toen de Fransche Revolutie ook haar ellende over Zwitserland uitgoet, werd Pestalozzi in een klooster te Stanz de vader van de ouderlooze kinderen, die na de verwoesting van het kanton Unterwalden aan allerlei onthoring waren overgegeven. Al spoedig had hij er een tachtig bijeenvergaderd, hij at met hen, speelde met hen, werkte met hen, sloep met hen. Erg vlot ging het evenwel niet en hij werd misschien voor een totale mislukking bewaard, doordat de regeering het klooster noodig had, om er een militair hospitaal in te vestigen. Zoo moest zijn weeshuis worden opgeheven.

De volgende jaren vinden we Pestalozzi werkzaam te Burgdorf. Daar heeft hij in een kasteel een soort jongensinstituut ingericht, dat in dien tijd van slecht onderwijs naam kon maken, ofschoon het volstrekt geen model-inrichting kon heeten. Toen hij bericht kreeg, dat de regeering het kasteel weer noodig had, verhuisde hij met zijn instituut naar München-Buchsee, waar hij maar kort bleef.

Vanaf 1804 werkte hij te Yverdon (Ifferten), waar hij zijn grootste triumpfen vierde. Uit alle landen kwamen onderwijs-mannen kennis nemen van het werk van Pestalozzi. Bovendien maakte hij door geschriften zijn ideeën wereldkundig. In dit opzicht is vooral belangrijk zijn werk: „Hoe Geertui haar kinderen leert". De titel is eenigermate misleidend. Men zou haast een vervolg verwachten op Lienhard en Geertui, maar het boek bevat verder den naam Geertui zelfs niet en geeft eerst een scherpe critiek op de toenmalige manier van opvoeden en onderwijzen. Hij vindt veel onderwijs geestelijke moord. Gelukkig verzuimt hij niet, eigen betere inzichten in de plaats te geven. Voor verschillende vakken worden behartigenswaardige wenken gegeven. Pestalozzi wil naast woorden zaken leeren kennen en dringt aan op aanschouwingsonderwijs. Jammer, dat hij hier te veel in formalistische richting dreef. Zijn aanschouwingsonderwijs werd ten slotte weer machinaal, bleef te weinig zakelijk. Dat evenwel de noodige nadruk werd gelegd op de zoo onmisbare aanschouwelijkheid bij alle onderwijs blijft een verdienstelijk werk.

Pestalozzi zelf was geen practisch schoolman. Een groote inrichting kon hij niet besturen. Vooral, toen zijn vrouw hem ontvallen was, liepen de moeilijkheden te hoog. Hij kon de onenigheden tusschen zijn personeel niet oplossen. Wel wist hij zijn medewerkers geestdriftig te stemmen voor zijn idealen. Ook was de ijver, waarmee hij zelf het werk aanvatte, voorbeeldig, maar hij kon moeilijk iets duurzaam tot stand brengen. Toen hij naast zijn gewone school in de buurt van Ifferten ook nog een opvoedingsinstituut voor arme kinderen opgericht, moest hij al spoedig beide inrichtingen opgeven.

Als een gebroken man trok hij op 79-jarigen leeftijd zich op de Neuhoef terug. Daar was hij zijn arbeid begonnen, maar had stuk voor stuk zijn idealen moeten opgeven. Zijn inrichtingen misten een voldoende financiële basis, die toch ook voor het welslagen van zijn werk noodig was. Nog twee jaar bracht hij daar bij een kleinzoon door.

Ongetwijfeld dankt de menscheit veel aan Pestalozzi. Zijn zedelijke en godsdienstige idealen kunnen de onze niet zijn. Hij is kind van zijn tijd en zoekt te veel het ideaal op te bouwen uit den mensch zelf. Hij mist de diepte van een Comenius. Het woord zelfhulp kent hij beter dan de alles reddende genade onzes Gods.

Als practicus mislukte hij telkens. Daarom is hij, hoeveel hij ook deed voor de doorvoering van het klassikaal onderwijs, voor het aanschouwingsonderwijs, voor den aanschouwlijken grondslag van het rekenonderwijs, voor de verheffing van de volksschool, toch het grootst als mensch, die bewezen heeft, dat de liefde de meeste is.

Gr.

G. MEIMA.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De Zendings-Conferentie te Le Zoute.

II.

Het doet wel enigszins vreemd aan Prof. Richter te hooren verklaren, dat in het middelpunt der beraadslagingen stonden de vragen eener Afrikaansche schoolpolitiek. Op een zendingsconferentie zoekt men eerder de vragen naar de prediking van het Evangelie en de kerkstichting in het centrum van belangstelling.

Ook hieruit blijkt, dat de Angelsaksche geest zijn stempel op deze conferentie had gedrukt.

Prof. Richter is zeer met de beslissingen inzake het schoolwezen ingenomen.

In hoofdzaak werd toch daardoor het streven van de Duitschers weder in hun Afrikaansche koloniën als juist erkend, en dit streven internationaal aangevaard.

Wat er dan besloten werd?

Het Afrikaansche schoolwezen behoort te worden ter hand genomen door de zending en door de regeeringen. De regeeringen moeten het geld geven en ontvangen daarvoor het recht om het peil van het onderwijs aan te geven en toezicht te houden.

De zending sticht de lagere en de volksscholen, en zorgt voor de opleiding der onderwijzers; de regeering richt de hogere en de vakscholen op, mitsgaders de universiteiten.

In de eerste drie of vier jaren wordt uitsluitend onderwijs gegeven in de moedertaal. Eerst na het vierde jaar zal langzamerhand het onderwijs in de taal der koloniseerende mogendheid worden ter hand genomen, en die taal zelf onderwijsvak zijn.

Wij kunnen met den juichtoon van Prof. Richter niet geheel instemmen. De vraag dringt zich aan ons op: komt het er niet op aan, dat op de hogere scholen aan Christus de eereplaats onthouden wordt? Mag de zending alleen op de kleine kinderen invloed uitoefenen?

Zeker, het is van belang, dat de verschillende zendingen nu tot overeenstemming zijn gekomen inzake het volgen van dezelfde gedragslijn in de onderwijspolitiek. En al zullen de regeeringen overal niet dadelijk deze resoluties der conferentie aanvaarden, toch zal met name in Britsch-Afrika de uitwerking dezer besluiten niet achterwege blijven. In ieder geval kan in deze richting nu gewerkt

worden. En het helpt reeds veel, als men weet, welken kant het uit moet.

Zal de alliantie tusschen zending en regeering ook onvermijdelijk zijn, zij vraagt toch groote voorzichtigheid, merkt Prof. Richter op. En geen wonder! De scholen waren tot dusver zoo goed als geheel terrein van de zending; zelfs nu nog zijn zeker 90 pCt van de negerscholen in haar macht. Maar de regeeringen hebben ontdekt, dat de scholen ook voor hun koloniale politiek van groote betekenis zijn, en zoeken naar een weg, om nu van dit middel gebruik te maken, ja, zelfs om heel het schoolwezen onder zich te brengen. Zelfs op de conferentie te Le Zoute, een zendingsconferentie toch, was er in de schoolsectie en ook in de volle vergadering een krachtig streven om deze aanspraken der regeering te erkennen! Publiek werd de gedachte verdedigd, om alle scholen in de Zuid-Afrikaansche Unie aan de regeering uit te leveren, daar de regeering evengoed godsdienstonderwijs geeft als de zending! Men geloofte zijn oogen niet, als men zulks leest.

Zoo bezien is het ook weer niet al te zeer te verwonderen, dat de conferentie bovengenoemde resoluties aannam. Wij hebben er dan in te zien, volgens Prof. Richter, een voortgezette poging der zending, om zich, trots de gouden ketenen van den onontbeerlijken regeeringssteun, tegen de toenemende aanspraken der regeering te verzetten.

Een vorig maal noemden wij eenige weinige dingen op, die in de sectie der Evangelieprediking en kerkstichting waren besloten en als resoluties aan de conferentie waren voorgelegd. Het was mager.

Prof. Richter deelt echter mee, dat het niet in de bedoeling had gelegen een breed program saam te stellen. Er waren toch vele moeilijkheden.

„De zending van de vorige eeuw heeft in het algemeen het Afrikaansche Heidendom beschouwd als tot in den grond bedorven en als hopelooze duisternis, dat met wortel moest worden uitgeroeid en geheel vervangen door het Christendom. Heden is men in vele zendingskringen geneigd, het Afrikaansche heidendom als praeparatio evangelica aan te zien, als een groote voorbereidingschool met het oog op het volle heil in Christus."

Het is bekend, dat zulk een radicale omkeering in de beschouwing heeft plaats gehad, en waarlijk niet alleen ten opzichte van het Afrikaansche Heidendom. Dat men zoo van het eene uiterste in het andere is gevallen, behoeft geen betoog. Maar wel spreekt het vanzelf, dat deze nieuwe opvatting een radicale verandering geeft in het beoordeelen van de zeden en gebruiken der Afrikaners.

Vroeger zag men daarin enkel barbarisme, zedelijke verwildering, onzedelijkheid, maar tegenwoordig een alles omvattende levensorde van de heidensche zede, die slechts op de hoogte van de Christelijke zede behoeft te worden gebracht, en daartoe van de wilde heidensche uitwassen moet worden bevrijd.

Een verrassend voorbeeld hiervan bood hetgeen werd meegedeeld over de dusgenaamde „initiations-riten", d.i. de jeugdwijding van beide geslachten tusschen den 10- en 14-jarigen leeftijd, in Oost- en Zuid-Afrika, welke wijding in den regel saamviel met de besnijdenis. Deze besnijdenisfeesten werden in zendingskringen als een burch van het Heidendom beschouwd, en met de kerktocht werd er tegen gestreden, hoewel tevergeefs.

En Ziet, nu deelde de bisschop van Massassi mede, hoe men daar die jeugdwijding der jongens, met feestelijke optochten en dansen aan het begin en het einde, met de besnijdenis en het wekenlange oponthoud in eigen gebouwde „besnijdenisdorpen", heeft overgenomen en gereinigd en kerkelijk gesanctioneerd!

„Wij waren verstomd", schrijft Prof. Richter. Nu, voor deze verstomming was oorzaak. Het verheugt ons, dat hij er tegen opgekomen is, wat hij noemt een „gregoriaansche accommodatie". Zulk een handelwijze moet volstrekt worden afgekeurd. Het is het prijsgeven van de meest waardevolle christelijke waarden en het binnenhalen van den heidenschen zuurdeesem en het openzetten der deur voor heidensche tuchteloosheid. Dit oordeel is waarlijk niet te streng.

Toch moet worden erkend, dat deze Anglikaansche besnijdenisfeesten een tot dusver maar al te zeer verwaarloosd punt aangripen.

De sterkste saambindende kracht in het Afrikaansche volksleven is het stamgevoel en de saamhoorigheid als familie. Overeenkomstig de methode, tot dusver door de zending gevolgd, werden bekeerlingen van het stamleven gescheiden, zonder dat de kerk de macht had, voor dit verlies iets in de plaats te geven. Kunnen wij, zoo vraagt nu Prof. Richter, in Afrika de kerk tot zulke sterke, opbouwende factoren opleiden, terwijl de kerk in het moederland dezen dienst niet verricht? Inderdaad, een gewichtige vraag, die nog niet beantwoord is.

Er was in deze sectie een kwestie, waarvoor met name de Amerikaansche en de Engelsche zending zich interesseerde.

Het is naar den geest van den tijd, om de Afrikaansche Inlandsche kerken zoo spoedig mogelijk algeheel zelfstandig te maken en ze van de zending „weg te organiseren". Feit is echter, en dat valt niet te loochenen, dat de Inlandsche leeraars niet